

In memoriam

Петрија Јовичић (1971–2018)¹

Др Петрија Јовичић била је члан колектива Етнографског института САНУ до првих дана октобра месеца 2018. године, када је стигла тужна вест о њеном неповратном одласку након дуге и тешке борбе. Својим радом и неуморним стваралаштвом на пољу науке и сликарства обележила је последњих пет година рада нашег института. Рођена је 05. 03. 1971. године у Ивањици, у кући угледних родитеља. Детињство је провела у Приликама, са сестром Весном, чија ју је љубав пратила и у најлепшим и у најтежим часовима. Мајка је седамнаестогодишњег Виктора – извора њене животне снаге и радости.

Средњу уметничку школу за дизајн завршила је у Београду 1990. године. Дипломирала је на Факултету примењених уметности и дизајна у Београду, одсек Зидно сликарство, смер Рестаурација и конзервација (1996). Магистрирала је на Факултету примењених уметности и дизајна, зидно сликарство (мозаик), ментор проф. Владимир Тодоровић, на тему: *Ритам града* (2001). Докторирала је на Интердисциплинарним студијама Универзитета уметности у Београду, одсек Теорија уметности и медија, код проф. Николе Шуице 2013. године, са темом:

¹ Говори на комеморацији одржаној у част др Петрије Јовичић 29. октобра 2018. године у Етнографском институту САНУ.

Феминистичке конструкције у визуелним наративима сликарки на темељима психоаналитичких искустава.

У периоду 1996–1997. године радила је као сарадник у настави на катедри Цртање и сликање у класи проф. Милана Блануше. Као члан групе уметника и стручњака Завода за заштиту споменика из Београда (1996), а под руководством проф. Звонимира Зековића, радила је рестаурацију и конзервацију манастира Пећка Патријаршија у Пећи. Рестаурацију и конзервацију Саборне Цркве у Београду (горњи сликани део цркве) радила је у саставу Народног музеја у Београду (1997), под руководством проф. Гордане Кусовац. Самостално је реализовала мозаик *Свети Ђорђе убија аждају* и прозорска витражна окна у цркви Свети Ђорђе у Приликама (1998). Колективно је живописала у цркви Свети Ђорђе у Приликама са сликарским огранком радионице манастира Жича (1998). У статусу самосталног уметника провела је тринаест година (2001–2014). Истакла се и својим делима и као члан бројних ликовних удружења. На Европском универзитету Брчко дистрикт и Калоос Тузла по позиву је држала предавања и стекла звање доцента (2013). Именована је за судског вештака (2014) за област Примењене уметности, ужа специјалност – Сликарство. Била је научни сарадник у Етнографском институту САНУ, од 2014. године, на пројекту бр. 47016 – *Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије. Израда мултимедијалног интернет портала „Појмовник српске културе“*.

Њен богат научни и уметнички опус маркиран је упечатљивим делима. За своја уметничка остварења награђена је бројним престижним наградама и признањима у земљи и иностранству. Остварила је петнаест самосталних и 130 колективних изложби. Својим вредним и упорним радом дала је значајан допринос – као неуморни истраживач на пољу науке и као уметник на пољу сликарства. Њену библиографију, поред научних радова, краси и монографија: *Феминизам у наративу сликарки*. (Посебна издања – Задужбина Андрејевић, Београд), те бројна учешћа на научним скуповима.

Уметници и уметност Србије ван српских граница наслов је последњег текста који је Петрија Јовичић написала, а који објављујемо постхумно у овом броју *Гласника Етнографског института САНУ*. Овај рад показује њену неисцрпну истраживачку енергију, коју је задржала упркос тешкој болести. Петријина посвећеност научном раду резултирала је проширивањем видика српске етнологије и антропологије, пре свега у правцу антропологије ликовне уметности.

Петрија Јовичић је била ликовни уредник бројних научних монографија, оставивши и на тај начин снажан ауторски печат и незабораван траг у раду Етнографског института САНУ. Пожртвована и хумана, учествовала је и у више хуманитарних акција. Свеукупна њена научна, уметничка и предавачка делатност, али и посвећеност, топлина и отвореност са којом је приступала сваком послу и свакој особи, драгоцене су заоставштина. Због тога су речи које јој посвећујем више од сећања: оне су израз захвалности што је својим присуством оплемењила наше животе.

Драгана Радојичић

Неописиво ми је болно да данас говорим на Петријиној комеморацији, уместо да говорим на отварању њене изложбе или на промоцији књиге. То доживљавам као неку врсту космичке неправде, јер познајем мало људи који у себи имају толику животност, ведрину, стваралачки порив и жељу да од овог света својим постојањем и деловањем начине боље место, као што их је Петрија имала. Тешко ми пада и да о њој говорим у прошлом времену. За такве људе и такве ствараоце треба резервисати садашње време. А Петрија јесте стваралац у најбољем смислу те речи. Зато желим да говорим пре свега о Петрији-уметници, о сликама које је оставила на платнима, али и о сликама које је, као пријатељица, оставила у мом сећању.

Петрија је и као сликарка била – антрополог. Антрополог, не само као особа која научно и објективно изучава људе и њихову културу, већ и као особа која их дубоко осећа и разуме. Њен уметнички рукопис био је обележен експресионизмом, фокусиран на интимно, дубоко емотивно доживљавање човека и људских творевина. Једна од њених сликарских преокупација био је – град. И то не град као урбана џунгла, место на коме се одвија подмукла борба за опстанак, прикривена танком глазуrom цивилизованости, и у коме лутају бодлеровски изгубљене душе, осуђене на самоћу и неразумевање, већ напротив – град као мера цивилизованости, људскости и доброхотног заједништва које нам заправо омогућава да будемо индивидуе, аристотеловски град који је „првотнији него дом и сваки поједини од нас” и који је створен по „мери досега људскога гласа“. Град је, у Петријином стваралаштву, а то је, знам, израз њеног најинтимнијег уверења, заправо место зближавања људи ради договора и споразума, или, да цитирам Петријине речи из једног интервјуа: „место које повезује и окупља веселе људе без предрасуда”.

Лепота Петријиних слика садржана је управо у овој идеји *повезивања веселих људи без предрасуда*, и зато су њене слике градова, баш као и она сама, уосталом, биле прожете светлошћу, веселим бојама и топлим емоцијама, али и снагом коју оптимистична вера у хуманост и лепоту људског бића доноси. Њен је сликарски израз стога обележен неусиљеношћу, енергичним, гестуалним потезом, слободном организацијом композиције и трансформацијом познатог, навиклог и неприметног облика до апстрактне експресије унутрашњег бића и симбола креативног људског порива који надилази ограничења.

На њеним се сликама свакодневни, обични детаљи градских улица, тргова, кровова и прозора преображавају у покретни празник, у прославу живота и људске, истовремено крхке и моћне потребе да ствара и да за собом остави траг. Њене су слике градова вибрантне, ритмичне и веселе, на њима нема суморних детаља, али ни грандиозних симбола препознатљивости и моћи. Петрија слика забачене, неупадљиве кутке интимности и свакодневних малих, људских радости, чија је привидна неугледност раскошно преобразена љубављу. Она слика град у коме људи живе и осећају, слика град као место међусобних дијалога и сусрета са сопственим бићем. Њене су слике прожете дубоком, проживљеном и промишљеном, нимало лакомисленом ведрином и жељом да оно најбоље у нама постане стварност. Извесна уметничка интерпретативна дереализација ту је у служби хуманости, јер је Петријин и људски и уметнички импулс био тај да види и ствара добро. Иако су људске фигуре на овим сликама града изостављене или

неприметне, она заправо слика интимно биће човека и људску заједницу и прегалаштво.

Слике градова на Петријним платнима у мом се сећању преплићу са интимним сликама дружења и сарадње у Етнографском институту САНУ. Заглављене међу небројеним књигама и прашњавом архивом, упркос тамним тоновима намештаја и слабој светлости са прозора окренутог према неугледном дворишту из кога допиру гласови свакодневних животних драма наших суседа и мириси кухиње оближње пекаре (све је интимно и најдубље људско обично скривено и није превише репрезентативно у цивилизацији фокусираној на моћ), ми смо, ипак, док смо разговарале – биле срећне. Ја, зато што сам се радовала сваком њеном доласку након терапија, веселим бојама које је носила, као живо платно оптимизма, њеној лепоти и ведрини којој ни патња није могла да науди, а она, надам се, зато што има саговорника који је разуме и који јој се радује. То је било углавном прећутно разумевање, јер Петријина је емотивност била дискретна, без натрухе патетике и театралности. (Надам се да овим емотивним речима нисам прешла меру њене племените скромности.) Та је блискост резултирала и неким заједничким научним радовима – о сликарству Зоре Петровић и Милене Павловић-Барили, и о Београду у Пекићевом роману *Ходочашћа Арсенија Његована*. Који су битни, када се све коначно сведе, у оној мери у којој преносе поруку људскости и разумевања. Јер то је крајњи смисао и уметности и хуманистике.

Суштинска процена нечије вредности дешава се, нажалост, обично након његове смрти и такође је дубоко интимна, некада и неизговорена. Људи често тада кажу – „шта му вреде све титуле, признања, успех, моћ или слава, када је био ...“. Или, након смрти ретких и драгоцених људи, попут Петрије, једноставно изговоре – „Био је / била је добар човек“. И истински, искрено жале, чак и они који ту особу нису превише блиско упознали. Нема веће похвале и признања од те љубављу и поштовањем прожете жалости.

За Петрију се једино може рећи да је добра и лепа особа, било да је посматрамо из дистанциране или из блиске, пријатељске перспективе. И због тога желим да њене речи о граду, које се могу применити на било коју форму људске заједнице, упамтимо и да Етнографски институт, чувајући сећање на њу, буде и остане „место које повезује и окупља веселе људе без предрасуда“.

Хвала ти, Петрија.

Ивана Башић